

особистісний розвиток студентів; самоосвітню діяльність студентів; усвідомлення себе як педагога, здатного адекватно усвідомлювати професійну реальність, своє місце, значення і роль у ній, пропагувати ідеї інклюзивної освіти, здоров'язберігаючого навчання, освіти в інтересах сталого розвитку, демократії, створення єдиної зони європейської освіти.

Використана література:

1. Будак В. Д. Якість педагогічної освіти – майбутнє України / В. Д. Будак // Технології неперервної освіти: проблеми, досвід, перспективи розвитку : збірник статей до традиційної IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2002. – С. 3-6.
2. Волкова Е. Н. Субъектность педагога: теория и практика : автореф. дис. ... докт. псих. наук : спец. 19.00.07 "Педагогическая психология" / Е. Н. Волкова. – М., 1998. – 50 с.
3. Алексюк А. Н. Педагогика : учебное пособие для университетов / А. Н. Алексюк. – К. : Вища школа, 1985. – 112 с.
4. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 436 с.
5. Образование: сокрытое сокровище (Learning: The Treasure Within) Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для XXI века. – Издательство ЮНЕСКО, 1996. – 31 с. – Электронная версия основных положений Доклада подготовлена МОО ВПП ЮНЕСКО "Информация для всех" в 2007 году.
6. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... док-ра. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / В. Ю. Ковальчук. – К., 2006. – 34 с.
7. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : автореф. дис. ... док-ра. пед. наук : 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Л. О. Хомич. – К., 1999. – 42 с.
8. Наказ МОНУ Про затвердження Концептуальних засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір № 998 від 31.12.2004 р.

Аннотация

В статье доказывается необходимость внедрения опережающей профессиональной подготовки будущего учителя в вузе, педагогическое содержание которой заключается в переходе с познавательного-предметно-развивающего на познавательного-методологически-развивающий тип образования и инициировании методологической рефлексии для овладения студентами индивидуальных стратегий моделирования профессиональной деятельности.

Annotation

The article is proved the need to introduce the anticipatory training future teachers at the university, which teaching content means to transfer from cognitive-subject-developmental to cognitive-methodological- developmental type of education and initiating the methodological reflection for students' learning the individual strategies modeling of professional activities.

УДК 37.015.3.:17]:929 (477) "18"

Вознюк О. В.

МОРАЛЬНО-ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У СПАДЩИНІ ВІТЧИЗНЯНИХ ДІЯЧІВ СЕРЕДИНИ ХІХ СТ.

Осмилення національних традицій та поєднання їх з інноваційними векторами розвитку полікультурного суспільства актуалізують, зокрема, дослідження ідеї морально-духовного виховання молоді в педагогічно-культурній спадщині видатних постатей минулого. Сучасні педагоги та філософи приходять до застережливих висновків, що досягши завдяки навці небаченого технічного прогресу, людина сама стала залежною від нього: володіючи значними матеріальними благами, розвинула блага духовні. Вищезазначене спонукає до висновку, що людству терміново необхідний перехід на новий світогляд, ідеалістичний за своєю природою, де духовне стоїть вищим, ніж матеріальне. Духовне – невидиме, часто не до кінця зрозуміле, непідвладне фізичним органам людського чуття, що лежить у площині мислення, свідомості і навіть підсвідомості, а тому доступне тільки самій людині.

Мета статті – проаналізувати цінності морально-духовного виховання молоді, віддзеркалені через зміст спадщини діячів середини ХІХ століття.

У працях видатних українських діячів ХІХ століття вагоме місце займають дослідження проблем формування вільної, гуманної і відповідальної особистості, в контексті системи її морально-духовних цінностей. Адже моральність, духовність так чи інакше передбачає вихід за межі егоїстичних інтересів, особистої користі і зосередженість на формуванні загальнокорисних якостей. Суспільно-політичне життя України ХІХ століття характеризувалось посиленням ролі інтелігенції, її діяльності у напрямі здійснення національного відродження, піднесення народної самосвідомості. В історії освіти і виховання є чимало цілісних вивірених часом ідей, присвячених морально-духовному аспекту. Це, безперечно, спадщина К. Ушинського, Т. Шевченка, В. Зіньківського, М. Драгоманова, М. Пирогова, С. Русової, Б. Грінченка. Своєрідно уявляли освіту і виховання особистості Г. Сковорода, І. Франко, Л. Українка, І. Огієнко, історики В. Антонович, М. Грушевський.

Важливою рисою вітчизняної суспільної та педагогічної думки була загальна ідея релігійності, при

якій пильно розглядався морально-духовний аспект особистості. Офіційна церква через кризу і поширення формалізму на цьому етапі не могла забезпечити достатньо потужного впливу на переосмислення і переоцінки соціально-політичних, моральних, культурних, естетичних ідеалів, які б суттєво вплинули на подальше визначення пріоритетів у розвитку суспільства. Тому передова українська інтелігенція, пропагуючи духовне та національне відродження, лібералізацію суспільного життя, поширення народної освіти, віддавала перевагу раціоналістичним реформаційним рухам в аспекті вираження релігійної ідеї.

К. Ушинський у праці "Людина як предмет виховання" (1862–1867) визначав завдання і зміст морально-духовного виховання з огляду вселюдських, народних і національних культурних цінностей, виходячи з вимог народних чеснот і норм християнської моралі. Для того, щоб сформувати високоморальну особу, треба навчити її відрізнити дійсні цінності від помилкових, розвинути в ній прагнення до благородних цілей, розуміти мету й сенс життя, бачити ідеал, до якого треба прагнути. З двох натур, на думку мислителя, притаманних людині – духовної і матеріальної, слід приділяти більше уваги саме духовній, оскільки вона і є справжньою людиною. Дбаючи про свої фізіологічні потреби та про матеріальні статки, слід ще більше дбати про збагачення внутрішнього світу. Важливе значення К. Ушинський надавав наявності певної мети в житті людини. "Задовольніть усі бажання людини, але відніміть у неї мету і подивіться, якою нещасною і нікчемною істотою вона стане. Отже, не задоволення бажань, що звичайно називають щастям, а мета є серцевиною людської гідності і людського щастя". До явищ духовного порядку К. Ушинський відносить дар слова, відчуття правди та справедливості, суспільне етичне відчуття, або відчуття моральності у вузькому сенсі; а також відчуття релігійне. Він говорив про релігію, як про один з елементів освіти і виховання, без якого неможливе повноцінне формування високоморальної особистості. Важливою соціальною функцією релігії він вважав світоглядну: релігія організовує систему світогляду людини, визначає її розуміння світу, її цінності. Інтегруюча функція релігії полягає, на думку Ушинського, в тому, що вона включає людину в систему суспільних відносин.

Ідеї нового духовного і національного пробудження, започатковані українською інтелігенцією на початку XIX ст., знайшли втілення та творче продовження в спадщині великого українського поета, художника, мислителя, демократа Тараса Шевченка. У поезії та інших літературних творах через чесноти героїв, високу моральність змальована Україна, український народ, його прага до знань, до джерел духовності, до пошуку своїх коренів. Т. Шевченко виділяв три фактори формування духовно-моральної особистості: – духовні цінності, здобуті в сім'ї; – система виховних впливів навчального закладу; – вплив соціального середовища, яке оточує особистість. З творів мислителя можна отримати чітке уявлення про виховний ідеал, який має відобразитися в людині багатограними знаннями і високими моральними якостями, здатністю застосовувати свої знання в житті, вмінням цінувати мистецтво і працю.

Т. Шевченко був педагогом, який сів і вирощував, надихав на духовність інших. І Бога він возвеличував до педагогічного ідеалу, сили, яка врятує людство від морального і духовного спустошення, збідніння душі і серця. Для Т. Шевченка важливою була істина: щасливим, життєрадісним і духовно багатим можна бути лише серед людей, обдаровуючи їх і відчуваючи взаємно щоразу їх доброту, щирість, підтримку: *А там, де люди, добре буде...*

Там будем жить людей любить, Святого Господа хвалить...

Найважливішим у світоглядних орієнтаціях поета було моральне мислення. У філософії життя, що відповідала потребі душі, Т. Шевченко відводив християнству в його чистому як "Слово істинного Бога" вигляді знакове місце. Для поета Бог не був абстракцією, а особистою силою, до якої він звертався і в години туги й болю, і милуючись доквіллям, природою, і захоплюючись людьми. Людина, вважав Т. Шевченко, може безпосередньо спілкуватися з Богом. Традиційні молитви, звернення до святих місць, тобто все, ще диктувалося офіційною церквою, поетом не сприймалися. Справжньою молитвою є вільне спілкування двох особистостей людини і Бога. Природа – творіння Боже, і Т. Шевченко завжди бачить Бога в природі: *"Там синє море виграває, хвалить Бога"* [7, ст. 13].

Безмежний потенціал у справі формування моральних якостей особистості вбачав у народній педагогіці і М. Драгоманов. Вивчення українського фольклору, поширення пісні сприяло духовності, пізнанню історії, високої моральності народу, сприяло б, на думку мислителя, вихованню любові до вітчизни, рідної землі, почуття гідності. М. Драгоманов демонстрував ліберальні погляди на співвідношення духовної і світської моралі, освіти і релігії. Релігію, яка виникла як засіб пізнання і духовно-практичного освоєння навколишнього світу М. Драгоманов розглядав як досить складне і багатогранне явище духовної культури. Він – прихильник світської культури, критикує історичні форми релігії і віддає перевагу реформаційним рухам, зокрема поширенню протестантства в Росії, в тому числі в Україні. Воно, на думку вченого, ближче до інтересів простої людини, ніж офіційна ортодоксальна церква.

Релігія та релігійне виховання, яке впродовж століть було домінуючим у вітчизняній педагогіці, трактувалось як морально-духовна складова і своєрідно виражалось в педагогічних поглядах М. Пирогова. Мету релігійного виховання М. Пирогов бачив у виробленні стійких моральних переконань, вихованні духовності в дітях, привчанні їх до самопізнання.

Найкращим середовищем для морально-духовного виховання М. Пирогов вважав сім'ю, домашню

церкву. Більшу відповідальність за цей процес він покладав на жінку, матір, якій самим Богом і природою визначено стати першим наставником і духовним опікунном своїх дітям та натхненником до богошукання власного чоловіка. У своїх листах до майбутньої дружини М. Пирогов так висловлював своє бачення ідеальної сімейної атмосфери: “То, что в целом обществе поручается и всегда поручалось избранным людям, известным своею нравственностью, глубиною своих религиозных убеждений, даром слова и знанием, образованном наукою, то в семейном кругу должно быть поручено женщине. Материальный и умственные заботы, чтобы совестливо исполнять наше призвание и доставать насущный хлеб, нередко заглушают в нас вдохновение, необходимое для молитвы, мысли о земном преследуют нас с утра до ночи, и во время отдыха, и в недрах семьи, а когда мы и себя не в силах осенить благоговейным умилением, то что же мы можем сделать в этом отношении для наших детей? Итак, жена и мать есть священник семьи, по крайней мере в нашем быту” [6, ст. 16-17].

Висновки. Проаналізувавши окремі аспекти проблеми морально-духовного виховання молоді в педагогічній спадщині діячів середини XIX століття можна зробити висновки, що морально-духовне виховання включає в себе: вміння відрізнити дійсні цінності від помилкових, прагнення до благородних цілей, розуміння мети і сенсу життя, надавання переваги духовній натурі над матеріальною (К. Ушинський); самореалізація особистості, любов до своєї землі, безпосереднє спілкування з Богом (Т. Шевченко); розвиток національної самосвідомості, рівноправне існування серед інших народів, системний раціоналізм та систематичне вільнодумство (М. Драгоманов); стійкі моральні переконання, виховання в сімейному колі духовності в дітях, глибоке богопізнання батьків (М. Пирогов). У різні періоди історії людина то приймала, то заперечувала пріоритетність зазначених якостей, але сутність залишається незмінною. Сучасне суспільство потребує перегляду сенсу і мети свого існування та повернення до головного джерела морально-духовних надбань народу.

Використана література:

1. *Вовк Л. П.* Історія освіти і педагогіки у загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя : посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки / Л. П. Вовк . – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 332с.
2. *Вишневецький О., Кобрій О., Чепіль М.* Теоретичні основи педагогіки / О. Вишневецький, О. Кобрій, М. Чепіль. – Дрогобич : Відродження, 2001. – 424 с.
3. *Драгоманов М. П.* Вибране / М. П. Драгоманов. – К. : Либідь, 1991. – С. 434-448.
4. *Тхоржевська Т. Д.* Православне виховання в історії педагогіки України : монографія. – 2-е вид., доп. і перероб. / Т. Д. Тхоржевська. – К. : Фенікс, 2008. – С. 229-252.
5. *Ушинський К. Д.* Вибрані педагогічні твори : в 2т. – Т. 1. / К. Д. Ушинський. – К. : Рад.шк., 1983. – С. 104-105, 192-203.
6. *Пирогов Н. И.* Идеал женщины (Из писем к А. А. Бистром) / Н. И. Пирогов. – Донецк, 2010. – 48 с.
7. *Шевченко Т. Г.* Твори : в 3 т. – Т. 2. / Т. Г. Шевченко. – К. : Вид-во худож. літ., 1955. – С. 630-638.

Аннотація

Стаття посвячена проблеме формирования свободной, гуманной и ответственной личности в контексте системы ее морально-духовных ценностей, отраженная в трудах выдающихся украинских деятелей XIX века.

Annotation

The article deals with the problem of forming a free, humane and responsible individual in the context of his moral and spiritual values system reflected in research works of prominent Ukrainian leaders of the nineteenth century.

УДК37.014.5

Войналович О. О.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У працях сучасних філософів, економістів та педагогів проголошується думка про те, що найбільш суттєвою характеристикою сучасного світу, яка визначає його картину, є рух гігантських потоків капіталів, товарів, а також людей, що посилює обмін інформацією. Для узагальнення цих процесів застосовується поняття “глобалізація”, яке, однак, науковці наповнюють різним змістом. Найбільш відомі підходи до розкриття його сутності містяться в працях У. Бека, Е. Гідденса, Г. Герборна, М. Делягіна, В. Іноземцева та ін. І хоча автори висловлюють відмінні, почасти пролежні погляди на феномен глобалізації, актуальність питання не знижується, а набирає нових обертів.

Поява терміну “глобалізація” пов’язана з іменем О. Робертсона, який вперше використав його в 1983 році. Спочатку цей термін застосовувався лише стосовно економіки, але поступово поширився на всі дисципліни.

Сьогодні глобалізація тлумачиться як “комплексне явище, яке включає низку процесів, що відбуваються водночас і має кілька “вимірів”, найбільш помітними і важливими серед яких є глобалізація ринку, виробництва та інформації.

Л. Клайк визначає глобалізацію як рух товарів, послуг, фінансового капіталу між країнами і